

چکیده

برای ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) در احادیث پیشوایان معصوم (علیهم السلام)، نشانه هایی ذکر شده است. این نشانه ها در مدت زمانی طولانی به تدریج به وقوع می پیوندند. در این میان برخی از نشانه ها نزدیک ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) تحقق می یابد و برخی دیگر ممکن است سال ها پیش از ظهور آن حضرت اتفاق بیافتد. همچنین در احادیث پیشوایان معصوم (علیهم السلام) بر برخی از نشانه ها تاکید بیشتری شده و از آنها با صفت قطعی و حتمی یاد شده است.

از نشانه هایی که نزدیک و متصل به ظهور حضرت تحقق می یابد و در احادیث پیشوایان معصوم (علیهم السلام) بر آن تاکید فراوانی شده، ندای آسمانی است. در مراحل مختلف ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) ندهای گوناگونی شنیده خواهد شد، که هریک از آنها بر حقانیت قیام آن حضرت دلالت می کند و برای حق جویان و حق پویان هرگونه شک و شبهه ای را برطرف می کند؛ ولی ندایی که معروف است و در احادیث پیشوایان معصوم (علیهم السلام) بیشتر از آن سخن به میان آمده، ندایی است که در آغاز ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) شنیده خواهد شد. در این مقاله، نخست به بیان ویژگی های این ندا خواهیم پرداخت و در پایان از دیگر ندها نیز سخن خواهیم گفت.

حقیقت ندای آسمانی

ندای آسمانی یکی از نشانه های حتمی ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) است که در احادیث بسیاری به حتمیت و قطعی بودن آن اشاره شده است. امام صادق (علیه السلام) از جد بزرگوارش امیرالمؤمنین (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: «در سه مورد منتظر فرج باشید!»، سؤال شد: «آن سه مورد کدام است؟»، امام فرمود: «اختلاف اهل شام در میان خود، پرچم های سیاه از خراسان و ندا در ماه رمضان.» (2)

زراره از امام صادق (علیه السلام) پرسید: «آیا ندا حق است؟»، امام فرمود: «آری به خدا سوگند! تا این که هر قومی به زبان خویش آن را بشنود.» (3)

همچنین آن حضرت به عبد الله بن سنان فرمود:

این امری که به سوی آن گردن کشیده اید (و منتظرش هستید)، واقع نمی شود تا این که منادی از آسمان ندا دهد: بدانید فلانی صاحب امر است، پس جنگ و خونریزی برای چیست؟ (4)

و در حدیث دیگری فرمود:

همانا قائم قیام نمی کند، تا منادی از آسمان ندایی دهد که دختران در سراپرده و اهل مشرق و مغرب آن را بشنوند. (5)

ابو بصیر از آن حضرت روایت می کند که فرمود: «قائم (علیه السلام) ظهور نمی کند، تا این که نامش از آسمان ندا داده شود.» (6)

سیف بن عمره می گوید: «نزد منصور دوانیقی بودم. او بدون مقدمه به من گفت: ای سیف! گریزی نیست از این که منادی نام مردی از فرزندان ابوطالب را ندا دهد؛ سیف گفت: «آیا کسی این مطلب را روایت کرده است؟»؛ منصور پاسخ گفت: «سوگند به آن کس که جانم در اختیار اوست، با گوش های خودم از او شنیدم که می گفت: به یقین منادی نام مردی را ندا خواهد داد». سیف گفت: «ای امیرالمؤمنین! من مثل این حدیث را نشنیده ام!» منصور گفت: «ای سیف! وقتی آن ندا اتفاق افتاد، ما نخستین پاسخ دهندگان به آن خواهیم بود. او یکی از عموزادگان ماست!» سیف: «کدام یک از عموزادگانتان؟»، منصور: «مردی از فرزندان فاطمه!» آن گاه ادامه داد: «ای سیف! اگر من این مطلب را از ابو جعفر (امام باقر علیه السلام) محمد بن علی شنیده بودم و تمام اهل زمین چنین مطلبی را به من می گفتند، هرگز از آنها نمی پذیرفتم. ولی او محمد بن علی (علیه السلام) است!» (7)

احادیث مربوط به ندای آسمانی در حد تواتر است، به طوری که جای هیچ گونه شک و شبهه ای در این مورد باقی نمی گذارد.

ویژگی های ندای آسمانی

هنگام ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) دو ندا شنیده خواهد شد. یکی ندای آسمانی توسط حضرت جبرئیل

(فرشته وحی) و دیگری ندای شیطانی توسط ابلیس ملعون. ابو بصیر از امام باقر (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: «پیش از ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) چاره ای از دو ندا نیست، ندایی از آسمان که صدای جبرئیل است و صدایی از زمین که صدای ابلیس ملعون است.» (8)

در شب جمعه، بیست و سوم ماه مبارک رمضان (9)، جبرئیل (فرشته وحی) از آسمان نام و نام پدر حضرت مهدی (علیه السلام) را ندا می دهد و می گوید:

آگاه باشید که حجت خدا در کنار خانه خدا ظهور کرد. از او پیروی کنید چرا که حق با او و در اوست. (10) فلان بن فلان (نام حضرت مهدی (علیه السلام) و نام پدرش) قائم آل محمد (صلی الله علیه وآله)، بهترین امت و امیر و حاکم شماست. این مهدی (علیه السلام) است که به شیوه داود (علیه السلام) و سلیمان (علیه السلام) قضاوت می کند و درخواست شاهد و بینة نمی کند. پس جنگ و خونریزی برای چیست؟ به او گوش بسپارید و از دستوراتش پیروی کنید. بدانید که حق با علی (علیه السلام) و آل محمد و پیروان آن هاست و علی (علیه السلام) و پیروانش رستگارند. ای مردم جهان! عمر جباران و ستمگران به پایان رسیده است. (11)

تمام موجودات جهان که در آنها روح دمیده شده، در شرق و غرب گیتی، حتی دختران در سراپرده هر قومی به زبان خویش این ندا را می شنوند. (12) این ندا از دور به همانگونه شنیده می شود که از نزدیک شنیده می شود. (13)

ندای آسمانی انسان های خواب را بیدار می کند و به صحن خانه می کشاند. انسان های بیدار را به وحشت می اندازد. بر اثر آن هر ایستاده ای می نشیند، هر نشسته ای می ایستد. دختران از سراپرده خارج می شوند. (14) ندای آسمانی برای مؤمنان رحمت و برای کافران عذاب است. (15)

هنگامی که مردم ندای آسمانی را شنیدند، آنچنان به وحشت می افتند و متحیر و از خود بی خود می شوند که برای مدتی خشکشان می زند و کوچک ترین تحرکی از خود نشان نمی دهند، به طوری که: «گویا بر روی سرهایشان پرده ای نشسته است.» (16)

ندا دهنده این ندا، جبرئیل امین از آسمان است. (17) وقتی دختران این ندا را می شنوند، پدرانیشان را به قیام و خروج تشویق می کنند. خداوند رحمت کند هر کس را که از آن ندا عبرت و پند بگیرد و بدان پاسخ دهد. (18) وقتی منادی از آسمان ندا دهد که حق با آل محمد (صلی الله علیه وآله) است، از آن پس نام حضرت مهدی (علیه السلام) بر سر زبان ها می افتد و دوستی و محبت او در وجود مردم سیراب می شود و آنان ذکر می کنند. (19) ندارند.

ندای شیطانی

در پایان همان روز، (20) ابلیس ملعون در هوا بالا می رود، به طوری که از اهل زمین فاصله می گیرد و ندا می دهد: «بدانید حق با عثمان بن عفان و پیروان اوست. او مظلوم کشته شد، پس به خونخواهی اش قیام کنید و بدانید حق با سفیانی و پیروان اوست و عثمان و پیروانش رستگارند.»

با این ندا گروهی به شک می افتند و چه بسیار انسان های متحیر و شاک که در آتش سقوط می کنند. این ندا از

سوی ابلیس و از زمین سر داده خواهد شد. (21) همانگونه که شیطان در شب عقبه علیه پیامبر (صلی الله علیه وآله) ندا داد. (22) امام صادق (علیه السلام) به معلى بن خنیس فرمود: صدای جبرئیل از آسمان است و صدای ابلیس از زمین. پس از ندای اول پیروی کنید و از ندای دوم بر حذر باشید که مبدا از آن فریب بخورید. (23)

در برخی از احادیث آمده است که ندای شیطانی مردم جهان را به مسیحیت فرا می خواند. از حضرت علی (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

پس از فرو رفتن سپاه سفیانی در زمین در آغاز روز، منادی از آسمان ندا می دهد: به راستی حق با آل محمد (صلی الله علیه وآله) است. سپس در پایان همان روز منادی ندا می دهد: به راستی حق با آل عیسی (مسیحیان) است و این از روی نخوت و تکبر از جانب شیطان است. (24)

مقصود از آل عیسی در این حدیث پیروان او (مسیحیان) می باشد. در حدیث دیگری از امام باقر (علیه السلام) نیز نظیر این مطلب آمده است، با این تفاوت که روایت کننده، در این که آیا امام (علیه السلام) «آل عیسی» فرمود یا «آل عباس» تردید کرده است. (25)

مضمون این احادیث با احادیثی که محتوای ندای شیطانی را دعوت به سفیانی می داند و ندا دهنده را شیطان معرفی کرده است، منافاتی ندارد. زیرا ممکن است ندهای متعددی از سوی استکبار جهانی سر داده شود و آنان تمام بوق های تبلیغاتی خود را علیه قیام حضرت مهدی (علیه السلام) بسیج کنند و استناد آن به شیطان از این جهت باشد که محرک آنان ابلیس است.

ندای آسمانی در قرآن

در احادیث بسیاری از پیشوایان معصوم (علیه السلام) آیه: «إِنْ نَشَأْ نُنْزِلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ» (یعنی) اگر بخواهیم، معجزه ای از آسمان بر آنان فرود می آوریم تا در برابر آن گردن هایشان خاضع گردد. (26)، بر ندای آسمانی تطبیق شده است. (27)

عبدالله بن سنان می گوید: «خدمت امام صادق (علیه السلام) بودم. آن حضرت تکیه داده بود. در این حال شخصی از قبیله همدان به امام (علیه السلام) عرض کرد: اهل سنت به ما عیب می گیرند و می گویند: شما می پندارید که منادی از آسمان نام صاحب الامر را ندا خواهد داد! امام با شنیدن این سخن بسیار خشمگین شد، به حال عادی نشست و فرمود: این مطلب را از من نقل نکنید، بلکه از پدرم نقل کنید و در این کار هیچ ایرادی بر شما نیست؛ گواهی می دهم که از پدرم شنیدم که می فرمود: به خدا سوگند! این مطلب به طور شفاف و روشن در کتاب خدا هست؛ آنجا که می فرماید: «إِنْ نَشَأْ نُنْزِلْ عَلَيْهِمْ مِنَ السَّمَاءِ آيَةً فَظَلَّتْ أَعْنَاقُهُمْ لَهَا خَاضِعِينَ»

پس بر روی زمین احدی باقی نمی ماند مگر آن که در برابر آن کرنش می کند و گردنش فرود می آید. وقتی اهل زمین از آسمان این ندا را شنیدند که: «بدانید حق با علی (علیه السلام) و پیروانش است.» به آن ایمان می آورند. فردای آن روز شیطان در هوا بالا می رود، به طوری که از اهل زمین پنهان می شود. آن گاه ندا می دهد: «بدانید حق با عثمان و پیروانش است، همانا او مظلوم کشته شد، پس به خون خواهی اش قیام کنید.» پس خداوند

کسانی را که ایمان آورده اند، در زندگی دنیا و در آخرت با سخن استوار بر حق ثابت می گرداند و این ندای نخست است و کسانی که در دلشان مرض (دشمنی با ما) است، از ما بیزاری می جویند و به ما ناسزا می گویند. آنان می گویند: منادی اول افسونی است از افسون های اهل بیت، آن گاه امام صادق (علیه السلام) این آیه را تلاوت فرمود: «وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ» (28) یعنی: هر گاه نشانه و معجزه ای مشاهده کنند، روی بر می تابند و می گویند: این سحری دائم است. (29)

در حدیثی از امام باقر (علیه السلام)، آیه: «وَلَوْ تَرَى إِذْ فَرَغُوا فَلَا قُوَّةَ وَاتَّخَذُوا مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ» (30) یعنی: ای کاش می دیدی هنگامی را که وحشت زده اند و راه گریزی ندارند و از محل نزدیکی گرفته می شوند؛ بر ندای آسمانی تطبیق شده است. (31)

«قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْضِكُمْ أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيْعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ» (32) یعنی: بگو او تواناست که از بالای سرتان یا از زیر پایتان عذاب بر شما فرو فرستد یا شما را گروه گروه سازد و عذابتان را به یکدیگر بچشاند. بنگر که چگونه آیات خود را به صورت گوناگون بیان می کنیم. باشد که بیندیشند.

در این آیه «عذاب از بالای سر»، به ندای آسمانی تفسیر شده است. (33)
«اسْتَمِعْ يَوْمَ يُنَادِ الْمُنَادِ مِنْ مَكَانٍ قَرِيبٍ * يَوْمَ يَسْمَعُونَ الصَّيْحَةَ بِالْحَقِّ ذَلِكَ يَوْمَ الْخُرُوجِ» (34) یعنی: به گوش باش روزی که منادی از نزدیک ندا می دهد. روزی که صیحه حق را می شنوند، آن روز، روز خروج است. در حدیثی از امام صادق (علیه السلام) این آیه به ندای آسمانی تفسیر شده است. (35)

از مجموع این احادیث و همچنین احادیثی که ندای آسمانی را از آسمان و ندای شیطانی را توسط شیطان و از زمین معرفی نموده است، استفاده می شود که ندای آسمانی و شیطانی از یک سنخ و یک جنس نیستند؛ بلکه ندای آسمانی معجزه ای است که از راه های غیر عادی به وقوع می پیوندد و ندای شیطانی کاری ساخته ابلیس و پیروان اوست، که با کمک همین ابزار و وسائل مادی ایجاد می گردد.

شناخت ندای حق از ندای باطل

در طول تاریخ، همواره در برابر دعوت پیامبران و هدایت گران راستین بشریت، گروهی به دروغ خود را مصلح، منجی و راهنمای انسان معرفی نموده اند. از این رو، پیامبران الهی برای اثبات مدعای خود نیازمند معجزاتی بوده اند تا به وسیله آن، راست گویی، صداقت و حقانیت خود را برای مردم به اثبات برسانند. در فرهنگ شیعه، نیاز به معجزه تنها در اثبات نبوت خلاصه نمی شود؛ بلکه مقام و منصب امامت و جانشینی پیامبر (علیه السلام) (که بنا بر اعتقاد شیعه منصبی الهی بوده و لازم است افرادی از جانب خداوند برای تصدی آن انتخاب شوند) نیز به معجزه نیازمند است. زیرا بدون معجزه راهی برای شناخت آن برای بسیاری وجود ندارد و هر کس می تواند مدعی رهبری مسلمانان از جانب خداوند متعال گردد.

خدای متعال همان گونه که برای اثبات نبوت معجزاتی در اختیار پیامبران قرار داده است تا به وسیله آن حق از باطل برای مردم جدا گردد و پیام آوران راستین خداوند از مدعیان دروغین نبوت باز شناخته شوند، به همین

صورت در زمان ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) نیز معجزات متعددی از سوی خداوند به وقوع می پیوندد تا حقانیت آن حضرت برای همه مردم جهان آشکار شود و مردم بتوانند به راحتی مصلح و منجی حقیقی را از مدعیان اصلاح باز شناسند و کسی جز از روی عناد و لجاجت با آن به مخالفت بر نخیزد.

یکی از آن نشانه ها و معجزات، ندای آسمانی است. ندای آسمانی راه هر گونه شک و تردیدی را بر تمام حق جویان و حق پویان می بندد و حجت را بر همه تمام می کند.

میمون البان می گوید: «خدمت امام باقر (علیه السلام) در خیمه اش بودم. آن حضرت گوشه خیمه را کنار زد و با اشاره به خورشید فرمود: «امر ما روشن تر از این خورشید است.» آن گاه ادامه داد: «منادی از آسمان ندا می دهد که فلان فرزند فلان (حضرت مهدی علیه السلام) امام است.» (36)

در حدیث دیگری امام باقر (علیه السلام) پس از ذکر برخی از نشانه های قیام حضرت مهدی (علیه السلام) فرمود: اگر هر یک از این امور بر مردم مشتبه شود، پس ندای آسمانی بر آنان مشکل نخواهد شد، هنگامی که نام او و نام پدرش ندا داده شود. (37)

امام صادق (علیه السلام) به ابن ابی یعفور فرمود: «تا نابودی فلانی (یکی از بنی عباس) و خروج سفیانی و کشته شدن نفس (زکیه) و سپاهی که در زمین فرو می رود و (شنیدن) صدا، دست نگه دار!». ابن ابی یعفور پرسید: «صدا چیست؟ آیا آن منادی است؟» امام فرمود: «آری! و به وسیله آن صاحب الامر شناخته می شود.» سپس فرمود: «همه فرج در نابودی فلانی (از بنی عباس) است.» (38)

جابر جعفی از امام باقر (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: «هر آنچه بر شما مشکل شود، عهد نامه، پرچم و اسلحه پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) و نفس زکیه از دودمان امام حسین (علیه السلام) بر شما مشکل نمی شود و اگر اینها نیز بر شما مشکل شود، پس ندای آسمانی به نام او و برنامه اش مشکل نخواهد شد.» (39)

البته در همه زمان ها شیطان ها و شیطان صفتان برای گمراه کردن مردم و ایجاد شک و تردید در میان آنان دست به تلاش های مزبوحانه ای زده اند و کوشیده اند با انجام کارهایی مشابه معجزات الهی، گروهی مردم ساده لوح و سطحی نگر را به انحراف بکشانند. آنها گرچه در کوتاه مدت توانسته اند گروهی از مردم را بفریبند، ولی هرگز نتوانسته اند برای مدت طولانی خورشید حق را زیر ابرهای شک و تردید نگه دارند. نمونه روشن آن اقدام ساحران در برابر معجزه حضرت موسی است. در زمان ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) نیز گرچه ندای آسمانی خود به خود دلیل روشن و واضحی برای اثبات حقانیت حضرت مهدی (علیه السلام) است، ولی شیطان ها و پیروان آنها بیکار ننشسته و بوق های تبلیغاتی خود را به کار می گیرند و تلاش می کنند تا با ندایی مشابه با ندای آسمانی، امر را بر مردم مشتبه سازند.

زراره از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: «نام قائم (علیه السلام)، ندا داده خواهد شد.» زراره پرسید: «ندا خاص ست یا عام؟» امام (علیه السلام) فرمود: ندا عام و همگانی است و هر قومی آن را به زبان خویش می شنود.» زراره گفت: «با این که نام امام (علیه السلام) ندا داده خواهد شد، پس چه کسی با او مخالفت می کند؟» امام (علیه السلام) فرمود: «ابلیس مردم را رها نمی کند تا در پایان شب ندا دهد و مردم را به تردید اندازد.» (40)

همچنین زراره از آن امام (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: «از آسمان منادی ندا می دهد که فلانی امیر است و منادی ندا می دهد که علی (علیه السلام) و پیروانش رستگارند.» زراره گفت: «با این حساب چه کسی پس از ندای آسمانی با حضرت مهدی (علیه السلام) می جنگد؟» امام (علیه السلام) فرمود: «شیطان ندا می دهد

همانا فلانی (مردی از بنی امیه) و پیروانش رستگارند.» زراره گفت: «پس چه کسی راست گو را از دروغ گو باز می شناسد؟» امام فرمود: «کسانی که پیش از ندای آسمانی آن را روایت می کنند و معتقدند که آن واقع خواهد شد و می دانند که خودشان بر حقند و راست می گویند.» (41)

هشام بن سالم به امام صادق (علیه السلام) عرض کرد: «جویری برادر اسحاق به ما می گوید: شما معتقدید در زمان ظهور دو نداست: پس کدامیک از آنها راست گو و کدامین دروغ گوست؟» امام (علیه السلام) فرمود: به او بگویید: همان کس که این مطلب را به ما گفته و تو منکر آن هستی، او راست گوست.» (42)

گویا سخن امام (علیه السلام) در این حدیث، به درستی گزارش نگردیده است و شاید مقصود امام (علیه السلام) این باشد کسانی که پیش از وقوع ندای آسمانی از آن خبر می دهند و آن را پیش گویی می کنند، همانان ویژگی های آن را بازگو کرده اند که به کمک آن ویژگی ها، می توان این دو ندا را از هم باز شناخت و همین پیش گویی بر راست گویی و صداقت آنان دلالت می کند. بنابراین، معتقدان به سخنان پیشوایان معصوم (علیهم السلام) به خوبی ندای آسمانی را باز می شناسند و هرگز ندهای شیطانی و تبلیغات مستکبران آنان را به تردید نمی اندازد.

همچنین هشام بن سالم از امام (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: «آنها دو نداست. ندایی در آغاز شب و ندایی در پایان شب دوم.» هشام پرسید: «آن دو ندا چگونه اند؟» امام (علیه السلام) فرمود: «یکی از آسمان و دیگری از سوی ابلیس.» هشام پرسید: «چگونه این دو ندا از هم باز شناخته می شوند؟» امام (علیه السلام) فرمود: «هرکس پیش از وقوع ندا آن را شنیده باشد، آن را می شناسد.» (43)

عبد الرحمن بن مسلمه جریری به امام صادق (علیه السلام) عرض کرد: از این که ما می گوییم دو ندا واقع خواهد شد، مردم ما را توبیخ و تکذیب می کنند و می گویند: «از کجا ندای حق را از ندای باطل می توان شناخت؟» امام (علیه السلام) پرسید: «شما چه پاسخی به آنها می دهید؟» عبدالرحمن گفت: «ما پاسخی نداریم.» امام (علیه السلام) فرمود: «هر کس پیش از وقوع ندا به آن ایمان داشته باشد، وقتی واقع شد، آن را تصدیق خواهد نمود. خداوند متعال می فرماید: **«أَفَمَنْ يَهْدِي إِلَى الْحَقِّ أَحَقُّ أَنْ يُتَّبَعَ أَمْ مَنْ لَا يَهْدِي إِلَّا أَنْ يُهْدَىٰ فَمَا لَكُمْ كَيْفَ تَحْكُمُونَ»** (44) یعنی: آیا کسی که به سوی حق هدایت می کند برای پیروی شایسته تر است یا آن کس که هدایت نمی شود، مگر آن که هدایتش کنند؟ شما را چه می شود؟ چگونه دآوری می کنید؟» (45)

از مجموع این احادیث به دست می آید که در آغاز ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) شیطان و پیروان او موفق می شوند که با اقدامی مشابه، با ندای آسمانی حق را بر بسیاری از مردم ساده لوح و سطحی نگر جهان مشتبه سازند. در آن زمان تنها شیعیان مخلص و با ایمان و کسانی که در زمان غیبت، به آن حضرت معتقد بودند و با انتظار ظهورش عمر خود را سپری کرده اند و برنامه زندگی خود را بر اساس خواست و خوشنودی او تنظیم نموده اند، کسانی هستند که به مجرد شنیدن ندای آسمانی به حقانیت حضرت مهدی (علیه السلام) از روی یقین ایمان می آورند و کمترین شک و تردیدی از این جهت در وجودشان راه پیدا نمی کند. از این رو به سرعت در مکه به آن حضرت می پیوندند به گونه ای که در مدتی حدود سه ماه و نیم (از بیست و سوم ماه مبارک رمضان تا عاشورا) یاران آن حضرت از سیصد و سیزده نفر، به ده هزار نفر می رسد. ولی ندای شیطانی و تبلیغات جهانی علیه آن حضرت، دیگر مردم جهان را گرفتار نوعی بهت و حیرت و تردید می کند که در طول مدت قیام حضرت مهدی (علیه السلام) که از زمان ندای آسمانی حدود یک سال به طول می انجامد، (46) با معجزات متعددی که از سوی آن حضرت واقع می شود، به تدریج ابرهای باطل یکی پس از دیگری از مقابل خورشید حق کنار رود و حجت بر همه مردم روی زمین تمام گردد به طوری که کسی جز از روی عناد، لجاجت و دشمنی با حق، با آن حضرت به مخالفت

نداهای آسمانی دیگر

چنانچه گذشت، علاوه بر ندای آسمانی، که در آغاز ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) شنیده می شود، در مراحل مختلف قیام آن حضرت (علیه السلام) تا استقرار کامل حکومت عدالت بر جهان، نداهای گوناگونی شنیده خواهد شد که در اینجا به طور مختصر به آنها اشاره می کنیم:

ندای آسمانی در ماه رجب

از احادیث بسیاری استفاده می شود که حضرت مهدی (علیه السلام) مدتی پیش از ظهور، به طور آشکار و شناخته شده در مدینه اقدام به تبلیغ و آماده سازی زمینه ظهور می نماید. در این میان در ماه رجب، مقارن خروج سفیانی، که فتنه و آشوب و جنگ و خونریزی سراسر جهان را فرا می گیرد و مردم جهان در اضطراب و ترس و وحشت به سر می برند، ندایی از آسمان ظهور حضرت مهدی (علیه السلام) و فرا رسیدن پایان عمر ستمگران را به تشنگان عدالت نوید می دهد.

در حدیثی نبی اکرم اسلام (صلی الله علیه وآله) به علی (علیه السلام) فرمود: «یا علی! تو از من و من از تو هستم. تو برادر و وزیر من هستی. ولی وقتی من از این جهان چشم فرو بندم، کینه ها و دشمنی ها علیه تو در سینه های گروهی شعله ور می گردد. پس از من فتنه بسیار شدیدی واقع می شود که مردم در آن فتنه سرگردان و حیران می شوند و هیچ راه نجاتی نمی یابند. در آن فتنه دوست صمیمی و مورد اعتماد پیدا نمی شود و آن در هنگامی است که پنجمین فرزند از هفتمین فرزند تو از چشم شیعیان ناپدید شود. در غیبت او اهل زمین و آسمان غمگین و محزون هستند. چه بسیار مرد و زن مؤمنی که در غیبت او سرگردان، ناراحت و اندوهگین هستند. در اینجا پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) لختی سکوت کرد، آن گاه سر برداشت و فرمود: «پدر و مادرم فدای هم نامم و شبیهم و شبیه موسی بن عمران، بر قامت او لباس هایی از نور است که از شعاع قدسی بر افروخته می شود. گویا شیعیان را می نگرم که از هر زمان نا امیدترند که (ناگهان) ندایی داده می شود. آن ندا از دور شنیده می شود، همانگونه که از نزدیک شنیده می شود. آن ندا برای مؤمنان رحمت و بر منافقان عذاب است.» علی (علیه السلام) پرسید: آن ندا چیست؟ پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) فرمود: «سه ندا در ماه رجب، نخست: «همانا لعنت خدا بر ستمگران»، دوم: «نزدیک شد نزدیک شونده»، سوم، بدن آشکاری در شاخ خورشید دیده می شود که ندا می دهد: «بدانید خداوند فلان بن فلان (نام حضرت مهدی (علیه السلام) و پدرانش را تا علی (علیه السلام) به ترتیب ذکر می کند) را بر انگیخت، که نابودی ستمگران به دست اوست.» در

این هنگام فرج می رسد و خداوند سینه های مؤمنان را شفا می دهد و ناراحتی را از دل هایشان می زداید.»
علی (علیه السلام) پرسید: «ای رسول خدا! پس از من پیشوایان چه تعداد هستند؟» پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) فرمود: «پس از حسین (علیه السلام) نه تا و نهمین آنها قائم (علیه السلام) است.» (47)
در حدیثی از امام رضا (علیه السلام) نیز قریب به همین مضمون رسیده است. (48)

ندا پس از بیعت با امام زمان (علیه السلام)

ابان بن تغلب از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که فرمود:
نخستین کسی که با قائم (علیه السلام) بیعت می کند، جبرئیل است. او به صورت پرنده سفیدی فرود می آید و با آن حضرت بیعت می کند. آن گاه یک پا بر کعبه می گذارد و پای دیگرش را بر بیت المقدس و با صدایی رسا و گویا که همه جهانیان بشنوند، ندا می دهد: «**آتَى أَمْرُ اللَّهِ فَلَا تَسْتَعْجِلُوهُ**، امر خدا آمد پس شتاب نکنید.» (49)

ندای آسمانی در آغاز قیام مسلحانه

از احادیث پیشوایان معصوم (علیه السلام) استفاده می شود که حضرت مهدی (علیه السلام) در بیست و سوم ماه رمضان ظهور می کند و آن گاه پس از آن که یارانش به ده هزار نفر رسیدند، در روز عاشورا قیام می کند و از مکه به سوی مدینه حرکت می نماید. از برخی احادیث استفاده می شود که مقارن قیام آن حضرت، جبرئیل مردم جهان را به بیعت و پیروی از آن حضرت فرامی خواند. از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است که:
در شب بیست و سوم ماه رمضان، نام مبارک حضرت مهدی ندا داده می شود و در روز عاشورا (روز شهادت امام حسین علیه السلام) قیام می کند. گویا آن حضرت را در روز دوشنبه دهم محرم می بینم که میان رکن و مقام ایستاده است و جبرئیل در سمت راست او ندا می دهد: برای خدا بیعت کنید! در آن روز زمین برای شیعیان در هم پیچیده می شود و از سراسر زمین به سوی آن حضرت می آیند تا با امام خود بیعت کنند. پس خداوند زمین را به وسیله او از عدالت پر می کند، همانگونه که از ظلم و ستم پر شده است. (50)

شهر بن حوشب از پیامبر (صلی الله علیه و آله) روایت می کند که فرمود:
در سال صدا و اجتماع، در ماه محرم منادی از آسمان ندا می دهد: «بدانید که برگزیده خداوند از میان مخلوقاتش حضرت مهدی (علیه السلام) است. به او گوش بسپارید و از او پیروی کنید.» (51)

جابر جعفی از امام باقر (علیه السلام) روایت می کند که فرمود:
سپس حضرت مهدی (علیه السلام) با بیش از سیصد و ده نفر یاورش که میان رکن و مقام با او بیعت می کنند، از مکه خارج می شود. عهدنامه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، پرچم و اسلحه آن حضرت همراه حضرت مهدی

(علیه السلام) است و وزیرش نیز همراه اوست. پس منادی در مکه نام او و برنامه او را ندا می دهد، به طوری که همه اهل زمین می شنوند، نامش نام پیامبر (صلی الله علیه وآله) است. (52)

ندا پیش از نبرد ابدال

آخرین نبرد حضرت مهدی (علیه السلام) با سفیانی در احادیث پیشوایان معصوم (علیهم السلام) نبرد «ابدال» نام گرفته است. در این نبرد سپاه سفیانی از یاران حضرت مهدی (علیه السلام) به طور کامل شکست می خورد و سفیانی به هلاکت می رسد. پیش از آغاز نبرد برای اتمام حجت، معجزاتی از سوی حضرت مهدی (علیه السلام) به وقوع می پیوندد که بر اثر آن گروهی از سپاه سفیانی به جمع یاران حضرت مهدی (علیه السلام) می پیوندند. یکی از آن معجزات ندای آسمانی است. حضرت علی (علیه السلام) می فرماید:

پس از فرو رفتن سپاه سفیانی در زمین، حضرت مهدی (علیه السلام) ظهور می کند و با فرمانده سپاه سفیانی رو در روی هم قرار می گیرند. در این نبرد یاران حضرت مهدی (علیه السلام) از پالان و زین های مرکب های خود به عنوان سپر استفاده می کنند و صدای منادی از آسمان شنیده می شود که می گوید: بدانید اولیای خدا اصحاب مهدی (علیه السلام) هستند. در آن روز هلاکت و نابودی بر اصحاب سفیانی رقم خورده است. (53)

در حدیث دیگری از علی (علیه السلام) روایت شده است که فرمود:

هنگامی که حضرت مهدی (علیه السلام) و سفیانی رو در روی هم قرار می گیرند، در آن روز صدایی از آسمان شنیده می شود که می گوید: بدانید اولیای خدا، یاران حضرت مهدی (علیه السلام) هستند. (54)

در احادیث آمده است که ندای آسمانی اهل حق و اهل باطل را از هم جدا می کند. شاید این احادیث نیز اشاره به این مطلب داشته باشد. از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمودند:

روزگار سپری نمی شود تا این که منادی از آسمان ندا دهد: ای اهل حق به کناری روید وای اهل باطل به کناری روید. در پی این ندا، اهل حق از باطل و اهل باطل از اهل حق جدا می شوند.

راوی پرسید: «خداوند کارت را سامان دهد، آیا پس از ندا، حق و باطل با هم در می آمیزند؟» امام (علیه السلام) فرمود: هرگز! خداوند در قرآن می فرماید: «مَا كَانَ اللَّهُ لِيَذَرَ الْمُؤْمِنِينَ عَلَىٰ مَا أَنْتُمْ عَلَيْهِ حَتَّىٰ يَمِيزَ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ» (55) (این گونه نیست که خداوند شما را به این حال رها کند تا این که ناپاک را از پاک جدا سازد). (56)

معرفی امام (علیه السلام) توسط عوامل طبیعی

در برخی از احادیث آمده است که در زمان ظهور، خداوند بادی را بر می انگیزد تا در همه جهان آن حضرت را معرفی نماید. از امام صادق (علیه السلام) روایت شده که فرمود:

خداوند بادی را بر می انگیزد تا در هر مکانی ندا دهد: این مهدی (علیه السلام) است که به شیوه داوود و سلیمان قضاوت می کند و از کسی درخواست بینه و شاهد نمی کند. (57)

در حدیث دیگری آمده است که در دوران ظهور همواره ابری بر سر حضرت مهدی (علیه السلام) سایه می افکند و با صدای فصیح آن حضرت را معرفی می کند. امام صادق (علیه السلام) می فرماید:

بر سر حضرت مهدی (علیه السلام) ابری سایه می افکند و هر کجا آن حضرت برود آن ابر همراه او حرکت می کند و با صدای فصیح ندا می دهد این مهدی (علیه السلام) است. (58)

در حدیث دیگری آمده است که در آن ابر منادی است که ندا می دهد. از پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) روایت شده که فرمود:

هنگامی که مهدی (علیه السلام) ظهور می کند، بر بالای سرش ابری است که در آن ابر منادی وجود دارد که ندا می دهد: این مهدی (علیه السلام) خلیفه الله است، از او پیروی کنید. (59)

در حدیثی ندا دهنده را یکی از فرشتگان خدا معرفی کرده است. از پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) روایت شده که فرمود:

حضرت مهدی (علیه السلام) ظهور می کند و بالای سرش فرشته ای است که ندا می دهد این مهدی (علیه السلام) است؛ از او پیروی کنید. (60)

پی نوشت ها :

- 1) مدرس حوزه، محقق و نویسنده.
- 2) علامه محمد باقر مجلسی، بحار الانوار، مؤسسة الوفاء، بیروت، چاپ دوم، 1403ق، ج 52، ص 285، ح 14.
- 3) همان، ص 244، ح 120.
- 4) همان، ص 296، ح 52؛ معجم احادیث الامام المهدی (علیه السلام)، مؤسسة المعارف الاسلامیة، قم، چاپ اول، 1411ق، ج 3، ص 454، ح 1009.
- 5) علامه مجلسی، ص 285، ح 15.
- 6) همان، ص 119، ح 48؛ علی کورانی، پیشین، ص 472، ح 1036.
- 7) علامه مجلسی، پیشین، ص 288، ح 25، ص 300، ح 65؛ علی کورانی، پیشین، ص 279، ح 813.
- 8) همان، ص 231، ح 96؛ علی کورانی، پیشین، ص 254، ح 783.
- 9) همان، ص 204، ح 33؛ علی کورانی، پیشین ص 455، ح 1012، ص 491، ح 1061. در روایتی آمده است: «ندا در شب جمعه نیمه ماه مبارک رمضان واقع می شود.» همان، ج 1، ص 437، ح 300.
- 10) علامه مجلسی، پیشین، ص 322، ح 29.
- 11) همان، ص 369، ح 155، ص 305، ح 73 و 75، ص 294، ح 46، ص 206، ح 40، ص 289، ح 27، ص 296، ح 51 و 52، ص 292، ح 40؛ علی کورانی، پیشین، ج 3، ص 458، ح 1019، ص 453، ح 1009، ص 277، ح 811، ص 279، ح 812، ص 37، ح 591، ص 493، ح 1063.
- 12) علامه مجلسی، پیشین، ص 285، ح 15، ص 294، ح 45، ص 119، ح 48، ص 205، ح 305، ص 244، ح

- 120؛ علی کورانی، پیشین، ص 253، ح 783، ص 281، ح 815، ح 472، ح 1036، ص 456، ح 1013، ص 282، ح 817.
- (13) علامه مجلسی، پیشین، ج 51، ص 152، ح 2.
- (14) همان، ج 52، ص 233، ح 98، ص 285، ح 14، و 15، ص 119، ح 48، ص 290، ح 32، ص 230، ح 96، ص 464؛ علی کورانی، پیشین، ح 1025، ج 3، ص 472، ح 1036، ص 253، ح 783.
- (15) علامه مجلسی، پیشین، ج 51، ص 152، ح 2.
- (16) همان، ج 52، ص 293، ح 41.
- (17) همان، ص 119، ح 48، ص 290، ح 32، ص 206، ح 39.
- (18) همان، ص 230، ح 96.
- (19) علی کورانی، پیشین، ص 35، ح 589.
- (20) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 292، ح 40؛ در برخی از احادیث آمده است که ندای شیطانی یک روز پس از ندای آسمانی شنیده خواهد شد.
- علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 295، ح 49؛ هشام بن سالم از امام صادق (علیه السلام) روایت می کند که فرمود: «آنها دو ندا می باشند، ندایی در آغاز شب و ندایی در پایان شب دوم؛ علی کورانی، پیشین، ص 456، ح 1015.
- (21) علامه مجلسی، پیشین، ص 305، ح 75، ص 292، ح 40، ص 295، ح 46، ص 230، ح 96، ص 294، ح 45، ص 206، 39 و 40، ص 289، ح 27، ص 290، ح 31، ص 205، ح 35؛ علی کورانی، پیشین، ص 458، ح 1019، ص 281، ح 815، ص 253، ح 783، ص 277، ح 811، ص 457، ح 1016.
- (22) علامه مجلسی، پیشین، ص 204، ح 31، ص 295، ح 47؛ علی کورانی، پیشین، ص 456، ح 1014، در سال سیزدهم بعثت، پس از آن که هفتاد و سه نفر از اهل مدینه در عقبه منی شبانه با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) بیعت کردند، شیطان از فراز عقبه با تمام توان و با صدایی که تا آن زمان شنیده نشده بود، فریاد برآورد: «ای حاضران در منی! بنگرید که این شخص با کسانی که از دین برگشته اند، تصمیم به جنگ با شما گرفته اند.» السيرة النبوية لابن هشام، ج 2، ص 90.
- (23) همان، ص 206، ح 39؛ علی کورانی، پیشین، ص 457، ح 1016.
- (24) همان، ص 37، ح 591.
- (25) همان، ص 279، ح 812.
- (26) شعراء/4.
- (27) علامه مجلسی، پیشین، ج 51، ص 48، ح 10، ج 52، ص 284، ح 13 و 14 و 15، ص 293، ح 41، ص 304، ح 74، ص 322، ح 29.
- (28) قمر/2.
- (29) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 292، ح 40.
- (30) سبأ/51.
- (31) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 185، ح 11.
- (32) انعام/65.

(33) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 181، ح 6.

(34) ق/41 و 42.

(35) منتخب الاثر، ج 3، ص 71، ح 994.

(36) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 204، ح 31؛ علی کورانی، پیشین، ج 3، ص 280، ح 814.

(37) همان، ص 306، ح 78، ص 239، ح 105؛ علی کورانی، پیشین، ص 245، ح 774.

(38) علامه مجلسی، پیشین، ص 234، ح 1، علی کورانی، پیشین، ج 3، ص 467.

(39) علامه مجلسی، پیشین، ص 223، ح 87.

(40) علامه مجلسی، پیشین، ص 5؛ علی کورانی، پیشین، ص 455، ح 1013.

(41) علامه مجلسی، پیشین، ص 294 و 295، ح 45؛ علی کورانی، پیشین، ص 457، ح 1018.

(42) علامه مجلسی، پیشین، ص 295، ح 48؛ علی کورانی، پیشین، ص 457، ح 1017.

(43) علامه مجلسی، پیشین، ص 292، ح 49؛ علی کورانی، پیشین، ص 456، ح 1015.

(44) یونس/35.

(45) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 296، ح 50، ص 300، ح 64.

(46) در احادیث پیشوایان معصوم (علیه السلام) مدت قیام آن حضرت از روز عاشورا، هشت ماه ذکر شده است که با انضمام مدت پیش از آن از زمان ندای آسمانی حدود یک سال می شود.

(47) علامه مجلسی، پیشین، ج 51، ص 108، ح 42؛ علی کورانی، پیشین، ج 1، ص 441، ح 302.

(48) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 289، ح 28.

(49) علامه مجلسی، پیشین، ص 286، ح 18.

(50) علامه مجلسی، پیشین، ص 297، ح 56؛ علی کورانی، پیشین، ج 3، ص 489، ح 1060.

(51) همان، ج 1، ص 435، ح 299، ص 437، ح 300.

(52) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 223، ح 87.

(53) علی کورانی، پیشین، ج 3، ص 109، ح 648.

(54) همان، ص 36، ح 590.

(55) آل عمران/179.

(56) علامه مجلسی، پیشین، ج 52، ص 222، ح 86.

(57) همان، ج 51، ص 24، ح 37؛ علی کورانی، پیشین، ج 3، ص 3557، ح 901.

(58) علامه مجلسی، پیشین، ج 51، ص 247، ح 37؛ علی کورانی، پیشین، ج 3، ص 355، ح 901.

(59) علامه مجلسی، پیشین، ص 81، ص 95، ح 37 و 38؛ علی کورانی، پیشین، ج 1، ص 208، ح 118.

(60) علامه مجلسی، پیشین، ص 95، ح 38؛ علی کورانی، پیشین، ج 1، ص 209، ح 119.

فصل نامه ی رواق اندیشه، شماره ی 17